

Betingelser for efterværn og opretholdt anbringelse og samspil med andre ydelser efter serviceloven

af konsulent Erik Jappe

Mange forældre til unge med nedsat funktionsevne - og de unge selv - har et stort ønske om, at iværksætte tilbud i form af anbringelse, fast kontaktperson m.v. kan fortsætte, når den unge bliver 18 år. Det er der med bestemmelserne i [servicelovens](#) § 76 og § 76 a mulighed for. Vedrørende de konkrete muligheder for efterværn (fast kontaktperson, fortsat anbringelse, udslusning m.v.) henvises til lovens § 76, stk. 2-8.

Før den unge fylder 18 år (anbragte unge)

Efter servicelovens § 68, stk. 12 skal kommunen

- senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for efterværn (§ 76) eller opretholdt anbringelse, jf. § 76 a,
- i givet fald træffe afgørelse om, hvilke foranstaltninger der skal iværksættes efter §§ 76 eller 76 a, og
- forinden da i samarbejde med den unge have revideret handleplanen og herunder have taget stilling til den unges videre forløb med hensyn til uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold.

Betingelser for efterværn

Efter § 76 er det en betingelse for iværksættelse af efterværn til unge i alderen fra 18 til 22 år, at

- det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte,
- den unge er indforstået hermed, og
- hjælpen bidrager til en god overgang til en selvstændig tilværelse (herunder fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, f.eks. anskaffelse af selvstændig bolig).

Ankestyrelsen har i [principafgørelse 233-10](#) forholdt sig til væsentlighedskriteriet. Fra afgørelsen:

”En kommune kan ikke give afslag på efterværn, alene fordi den unge formentlig også har behov for støtte efter det fyldte 23. år.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at formålet med efterværn er at søge at hjælpe den unge til en bedre overgang til voksenlivet. Den unge skal således kunne få noget væsentligt ud af at komme i efterværn. Der skal være udsigt til en positiv udvikling for den unge i perioden med efterværn, men der er ikke krav om, at den unge skal blive helt selvhjulpen senest ved det fyldte 23. år.

Ankestyrelsen vurderede herefter, at den unge var berettiget til efterværn i form af døgnophold i et anbringelsessted. Ankestyrelsen lagde vægt på de konkrete oplysninger om

den unges positive udvikling under anbringelsen på bostedet og i hybelordningen, samt hans behov for fortsat støtte.”

I [principafgørelse 95-13](#) fastslår Ankestyrelsen igen, at der

”skal være udsigt til en positiv udvikling for den unge i perioden med efterværn, men der er ikke krav om, at den unge skal blive helt selvhjulpen senest ved det fyldte 23. år”.

I afgørelsen er redegjort for, hvad der kan indgå i den konkrete og individuelle vurdering af, om betingelserne for efterværn er opfyldte:

”Det vil ... altid være en konkret vurdering, om bevilling af efterværn for den enkelte unge er af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte. Målgruppen kan ikke på forhånd afgrænses, herunder kan unge med vidtgående fysiske og psykiske handicaps ikke afskæres fra efterværn alene på grund af deres handicap. Ved vurderingen af, om den unge er omfattet af personkredsen for efterværn, kan der opstilles følgende pejlemærker:

- Ønsker den unge at samarbejde om et efterværnsforløb?
- Har den unge udviklet sig positivt i forhold til at blive tilstrækkeligt selvhjulpen og tage vare på personlige og praktiske forhold eksempelvis i forhold til uddannelse, arbejde, økonomi, kost, rengøring, personlig hygiejne mv?
- Er der udsigt til, at denne udvikling vil kunne fortsætte?
- Er der udsigt til, at den unge skal i boform?”

I den konkrete sag fandt Ankestyrelsen ikke, at borgeren var omfattet af personkredsen for efterværn, da der ikke var udsigt til en tilstrækkelig positiv udvikling inden for de områder, der kunne forberede borgeren til en selvstændig voksertilværelse.

Opsummerende:

Krav om positiv udvikling: Ja

Krav om ”helt selvhjulpen”: Nej

Betingelser for opretholdt anbringelse

Opretholdt anbringelse af unge i alderen 18 til 22 år kan efter servicelovens § 76 a, stk. 2 finde sted i plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier (§ 66, stk. 1, nr. 1-3). Betingelserne for opretholdt anbringelse i plejefamilie er, at

- den unge har en betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne,
- det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte,
- den unge eller dennes værge er indforstået hermed,
- hjælpen bidrager til en god overgang til voksenlivet (herunder have fokus på omsorg og forberedelse til den unges næste boform),
- plejefamilien er egnet.

[Principafgørelse 10-15](#) handler om, i hvilket omfang unge mellem 18 og 22 år, der er vurderet til at være for "dårlig fungerende" til efterværn efter § 76, har ret til opretholdt anbringelse (§ 76 a), til trods for at der i en kortere periode har været en vis udvikling. Det fremgår af afgørelsen, at

- en ung mellem 18 og 22 år er omfattet af personkredsen for opretholdt anbringelse, når vedkommende har et omfattende støttebehov på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne,
- når der som følge heraf ikke er udsigt til en selvstændig voksertilværelse,
- det ikke er til hinder herfor, at kommunen ved seneste opfølgning på handleplanen har vurderet, at den unge har gennemgået en vis udvikling og i begrænset omfang har kunnet forbedre sine færdigheder.

I den konkrete sag fandt Ankestyrelsen borgeren for omfattet af § 76 a, uanset at borgeren i begrænset omfang havde været i stand til at udvikle sine færdigheder.

Vedrørende betingelsen "plejefamilien er egnet" omhandler [principafgørelse 92-15](#) denne betingelse. Fra afgørelsen:

"Vurderingen af, om en plejefamilie er egnet til at varetage den unges støttebehov under et opretholdt døgnophold skal tage udgangspunkt i, om der mellem den unge og plejefamilien er skabt en sådan familær relation, som kan være en støtte for den unge under dennes forberedelse til voksertilværelsen. Støttebehovet skal forstås som den unges behov for pleje, omsorg og familiære relationer i hverdagen samt støtte af mere social karakter som f.eks. at tale om forhold i den unges dagligdag og tilværelse generelt og at understøtte den unge i at kunne deltage i de aktiviteter og fællesskaber, som den unge ønsker."

I denne sag fandt Ankestyrelsen, at plejefamilien fortsat var egnet som opholdssted for den unge. Fra afgørelsen:

"Ankestyrelsen har lagt vægt på den nære relation mellem den unge og plejefamilien, som er opbygget gennem mange år. Ankestyrelsen har tillige lagt vægt på, at plejefamilien har skabt nogle trygge rammer for den unge, hvor den unge løbende modtog den nødvendige støtte og omsorg. Kommunen kan ikke stille krav om, at plejefamilien skal medvirke til, at den unge udvikler sig hen imod en selvstændig voksertilværelse, idet formålet med opretholdt døgnophold er et andet end formålet med efterværn."

Opsummerende:

Krav om positiv udvikling: Nej

Krav om "helt selvhjulpen": Nej

Opsættende virkning

Efter [retssikkerhedslovens](#) § 76, stk. 3 har en klage over en afgørelse om, at anbringelse uden for hjemmet ikke skal opretholdes, jf. servicelovens § 76, stk. 3, nr. 1, og § 76 a, stk. 2, opsættende virkning (læs evt. mere om opsættende virkning i [Praksisnyt nr. 28/2013](#)).

Fra efterværn efter § 76 til opretholdt anbringelse efter § 76 a

Kan et ophold for den unge, der er i efterværn efter § 76, ændres til en opretholdt anbringelse efter § 76 a, hvis den unge ikke længere vurderes i personkredsen efter § 76?

Ja, det kan godt lade sig gøre, fremgår det af et [vejledende svar](#) fra Juridisk hotline af den 19.12.2017. Fra svaret:

"Vi kan oplyse, at anvendelsesområdet for § 76 a er unge med betydelig og varig nedsat funktionsevne. Der er i forarbejderne til § 76 a ikke noget som taler imod, at et bevilget efterværn efter § 76 kan ændres til en opretholdt anbringelse i plejefamilie efter § 76 a, hvis det efterfølgende viser sig, at den unge har så betydelige vanskeligheder, at vedkommende ikke længere er i personkredsen for § 76."

Samspil med øvrige tilbud

Mange borgere, der henvender sig til DUKH, er ofte i tvivl, om de skal søge om efterværn/opretholdt anbringelse til deres unge, eller de skal søge om hjælp efter servicelovens bestemmelser om hjælp til voksne, f.eks. socialpædagogisk støtte efter § 85 og midlertidigt botilbud efter § 107 eller andre tilbud. Spørgsmålet er også, i hvilket omfang der kan ske kombination af de forskellige tilbud.

Socialpædagogisk støtte (§ 85): En ung i efterværn kan bevilges socialpædagogisk støtte og bistand efter servicelovens § 85. Det fremgår bl.a. af dette [svar](#) fra Juridisk hotline af d. 26.2.2016:

"Det er vores umiddelbare vurdering, at det ikke er udelukket, at støtte efter serviceloven § 85 kan gives til en person, der er i efterværn. Det er samtidig vores umiddelbare vurdering, at det må være udgangspunktet, at en ung, der er i efterværn, får støtten efter servicelovens regler om efterværn. Kommunen må derfor i første række vurdere, om der er grundlag for at give støtten efter reglerne om efterværn og derefter vurdere, om der er behov for socialpædagogisk støtte efter servicelovens § 85."

Videre skal vi bemærke, at efterværnsreglerne skal benyttes, hvis de giver den unge en bedre stilling. Støtten kan ydes af en gennemgående person men efter skiftende regelgrundlag."

En ung i opretholdt anbringelse vil ligeledes kunne bevilges støtte efter § 85. Udgangspunktet vil dog være, at den fornødne støtte bliver ydet af plejefamilien.

Beskyttet beskæftigelse og aktivitetstilbud (§ 103 og § 104): En ung i opretholdt anbringelse vil kunne benytte tilbud som beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud efter serviceloven. Det fremgår bl.a. af [lovbemærkningerne](#) til § 76 a om opretholdt anbringelse:

”Opretholdelse af anbringelse kan ... være relevant i forhold til at sikre kontinuitet i forbindelse med væsentlige ændringer i den unges liv omkring det 18. år, herunder f.eks. ophør i specialskole, start på særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU), beskyttet beskæftigelse, aktivitets- og samværstilbud m.v. Forslaget har således til formål at skabe mere fleksibilitet i regelsættet for unge med funktionsnedsættelse og dermed også imødekomme et ønske om mere smidige løsninger i forhold til denne målgruppe.”

Juridisk hotline har i et vejledende [svar](#) af d. 1.2.2018 ud-talt:

”Det er ... vores opfattelse, at en opretholdt anbringelse kan kombineres med til aktivitets- og samværstilbud.”

Da målgruppen for både opretholdt anbringelse og beskyttet beskæftigelse og aktivitetstilbud er borgere med *betydelig og varigt nedsat* fysisk eller psykisk funktionsevne, vil det sandsynligvis sjældent komme på tale, at unge i efterværn gør brug af disse tilbud.

Midlertidigt botilbud (§ 107): Hvis betingelserne for efterværn/opretholdt anbringelse er opfyldt, er det DUKH's vurdering, at disse tilbud går forud for midlertidigt botilbud efter § 107. Af [principafgørelse 66-13](#) fremgår det i øvrigt:

”De to typer hjælp ydes til to forskellige persongrupper og en ung, der bevilges efterværn, vil almindeligvis ikke have behov for efterfølgende at tage ophold i et botilbud for voksne.”

”Er kommunerne enige om, at det er usikkert om hjælp efter efterværnsreglerne er tilstrækkelig, og at der kan blive tale om hjælp efter voksenreglerne efter efterværnet, kan kommunerne aftale, hvordan disse udgifter fordeles.”

Længerevarende botilbud (§ 108): Hvis det er helt oplagt, at den unge skal have ophold i § 108-tilbud resten af sin tilværelse, vil betingelserne for efterværn næppe være opfyldte, ligesom betingelserne for opretholdt anbringelse i mange tilfælde heller ikke vil være opfyldte. Fra [lovbemærkningerne](#) til § 76 a om opretholdt anbringelse:

”Med væsentlig betydning for den unges behov for støtte forstås, at opretholdelse af anbringelse i plejefamilien forudsætter, at den unge ikke er klar til at flytte hjemmefra, men har behov for den familiære støtte og omsorg, som deres plejefamilie kan give i kraft af de relationer, der allerede er blevet knyttet gennem anbringelsen. Hvis den unge således ikke vurderes at kunne drage nytte af denne familiære omsorg efter sit fyldte 18. år, men vurderes at ville have mere gavn af at flytte i en anden boform, der i højere grad kan understøtte den unges særlige behov, falder den unge således uden for målgruppen for lovforslaget. Opretholdelsen af anbringelsen skal således samlet set vurderes at være den bedste løsning for den unge.”

Særlig tilrettelagt uddannelse (STU): Der kan godt bevilges STU, uanset at den unge er i efterværn eller har fået bevilget opretholdt anbringelse. Det fremgår bl.a. af dette [svar](#) fra Juridisk hotline d. 2.5.2016:

”Vi gør opmærksom på, at efterværn kan have forskellige formål. Der må i denne forbindelse foretages en konkret og individuel vurdering af, om det er relevant og formålstjenligt, at bevilge et STU-forløb, når den unge er i efterværn. Vi mener, at der ikke er noget til hinder for, at en ung der er i efterværn også kan bevilges et STU-forløb, for eksempel således at den unge forbliver anbragt i plejefamilie, mens vedkommende tager STU-uddannelsen.”

Afrunding

Reglerne om efterværn og opretholdt anbringelse giver gode muligheder for, at unge med behov for disse tilbud kan få en god overgang til voksenlivet.

Der er ved ingen af de to tilbud krav om, at den unge skal blive helt selvhjulpent, men ved efterværn er der dog krav om, at der for den unge er udsigt til en positiv udvikling.

Efterværn og opretholdt anbringelse kan kombineres med visse tilbud efter serviceloven og anden lovgivning.